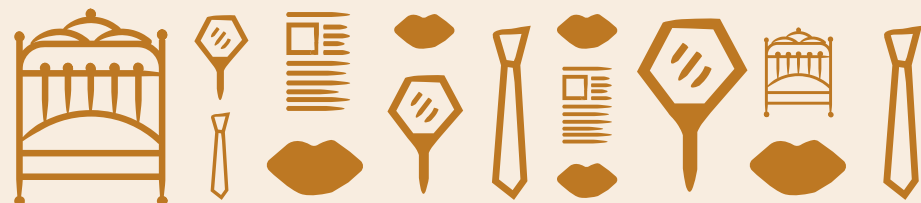

ΓΚΑΜΠΡΙΕΛ ΓΚΑΡΣΙΑ ΜΑΡΚΕΣ

ΒΡΑΒΕΙΟ ΝΟΜΠΕΛ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ

ΟΙ ΔΥΣΤΥΧΕΣ

ΠΟΥΤΑΝΕΣ

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΜΟΥ

Μετάφραση:
Μαρία Παλαιολόγου

Πρόλογος:
Βισέντε Αλφόνσο

ΤΙΤΛΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ: **Οι δύστυχες πουτάνες της ζωής μου**
ΤΙΤΛΟΣ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟΥ: Memoria de mis putas tristes
Από τις Εκδόσεις Penguin Random House Grupo Editorial, Βαρκελώνης 2014
ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ: Gabriel García Márquez
ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: Μαρία Παλαιολόγου
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ – ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ: Ελένη Γεωργοστάθη
ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ – ΣΥΝΘΕΣΗ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Θάνος Κακολύρης
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ: Ραλλού Ρουχωτά

© Gabriel García Márquez, 2004 & Heirs of Gabriel García Márquez
© Προλόγου: Vicente Alfonso
© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2019

Πρώτη έκδοση: Εκδόσεις Λιβάνη, 2004,
με τον τίτλο «Οι θλιμμένες πουτάνες της ζωής μου»
Δεύτερη έκδοση: ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ, Απρίλιος 2019
Τέταρτη ανατύπωση: Οκτώβριος 2022

ISBN 978-618-01-2896-3

Τυπώθηκε στην Ευρωπαϊκή Ένωση, σε χαρτί ελεύθερο χημικών ουσιών, προερχόμενο αποκλειστικά και μόνο από δάση που καλλιεργούνται για την παραγωγή χαρτίου.

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του Ελληνικού Νόμου (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής άδειας του εκδότη κατά οποιοδήποτε τρόπο ή μέσο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, διανομή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση, παρουσίαση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευσή του συνόλου ή μέρους του έργου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε. | PSYCHOGIOS PUBLICATIONS S.A.

Από το 1979 Publishers since 1979

Έδρα:	Head Office:
Τατοίου 121, 144 52 Μεταμόρφωση	121, Tatoi Str., 144 52 Metamorfossi, Greece
Βιβλιοπωλείο:	Bookstore:
Εμμ. Μπενάκη 13-15, 106 78 Αθήνα	13-15, Emm. Benaki Str., 106 78 Athens, Greece
Τηλ.: 2102804800 • fax: 2102819550	Tel.: 2102804800 • fax: 2102819550

e-mail: info@psychogios.gr

www.psychogios.gr • <http://blog.psychogios.gr>

ΓΚΑΜΠΡΙΕΛ ΓΚΑΡΣΙΑ ΜΑΡΚΕΣ

ΟΙ ΔΥΣΤΥΧΕΣ
ΠΟΥΤΑΝΕΣ
ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΜΟΥ

Μετάφραση: Μαρία Παλαιολόγου

Πρόλογος: Βισέντε Αλφόνσο

ΤΕΤΑΡΤΗ ΑΝΑΤΥΠΩΣΗ

«Τον προειδοποίησε ότι δεν επιτρεπόταν να κάνει τίποτα που να μη συμφωνεί με τους κανόνες της αισθητικής. Δεν επιτρεπόταν να βάλει το δάχτυλό του μέσα στο στόμα της κοιμισμένης κοπέλας ή να χειρικήσει κάτι παρόμοιο».

Γιασουνάρι Καβαμπάτα
*Το σπίτι των κοιμισμένων κοριτσιών**

* Μτφρ. Έφη Πολυτίμου-Κουκουμπάνη, Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 1995.

Όλες οι σημειώσεις είναι της μεταφράστριάς.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Το προνόμιο της μνήμης

Τον Οκτώβριο του 2007 συμμετείχα σ' ένα σύντομο εργαστήριο δημιουργικής γραφής στο Ίδρυμα για τα Μεξικανικά Γράμματα, στην Πόλη του Μεξικού, στο οποίο δίδαξε ο Γκαμπριέλ Γκαρσία Μάρκες. Κατά τη διάρκεια των δυο συναντήσεων, ο δάσκαλος άκουσε τα σχέδιά μας για τα δικά μας μυθιστορήματα, μας έδωσε συμβουλές για να τα βελτιώσουμε και απάντησε υπομονετικά στις πολλές ερωτήσεις που του κάναμε. Δε θα ξεχάσω ποτέ πως ο δον Γκαμπριέλ ξεκίνησε την πρώτη συνάντησή με μια φράση από τα *Δώδεκα διηγήματα περιπλανώμενα*: «ένας καλός συγγραφέας εκτιμάται περισσότερο γι' αυτά που σκίζει παρά γι' αυτά που δημοσιεύει». Παρότι πάντα φύλαγα σαν θησαυρό αυτή τη συμβουλή, δεν μπόρεσα να την κατανοήσω παρά δώδεκα χρόνια μετά, όταν άρχισα να μελετώ τα πρόχειρα σχεδιάσματα του δασκάλου στο Harry Ransom Center, στο Πανεπιστήμιο του Τέξας, στο Όστιν. Όπως φαίνεται από το αρχείο, που αποτελεί-

ται από περισσότερα από 27.000 ντοκουμέντα, ο Γκαρσία Μάρκες φύλαγε στο χρηματοκιβώτιό του ένα τετράδιο σπιράλ με 271 σελίδες στο οποίο είχε δώσει τον τίτλο των απομνημονευμάτων του, *Ζω για να τη διηγούμαι*. Δίχως ημερομηνία ή αρίθμηση, το κείμενο είναι στην πραγματικότητα μια από τις πρώτες πρόχειρες εκδοχές του τελευταίου του μυθιστορήματος.

Στο *Οι δύστυχες πουτάνες της ζωής μου*, που εκδόθηκε για πρώτη φορά το 2004, πρωταγωνιστεί ένας άντρας που την παραμονή των ενενηκοστών γενεθλίων του αποφασίζει να περάσει «*μια νύχτα τρελού έρωτα με μια έφηβη παρθένα*». Ο χαρακτήρας, το όνομα του οποίου δε μαθαίνουμε ποτέ, καυχιέται πως είχε εκατοντάδες ερωμένες, παρότι δηλώνει πως δεν πλάγιασε ποτέ με καμιά γυναίκα δίχως να την πληρώσει. Αν και φαντάζει ο κομπασμός ενός αρσενικού, το κείμενο μπορεί να διαβαστεί επίσης και ως εξομολόγηση ενός ανθρώπου κυριευμένου από την ανασφάλεια. Ο άντρας, που κερδίζει το ψωμί του αρθρογράφοντας στην εφημερίδα της γενέθλιας πόλης του, κυριεύεται στην τελική ευθεία της ζωής του από τον φόβο. Ελπίζω να μη γίνομαι ιδιαίτερος αποκαλυπτικός λέγοντας πως η μοναδική διαθέσιμη παρθένα είναι ένα κορίτσι δεκατεσσάρων ετών, της οποίας επίσης δε γνωρίζουμε το όνομα παρά μονάχα το ψευδώνυμο: Ντελγαδίνα. Μπαίνοντας στο ανύπαρκτης αισθητικής δωμάτιο του μπορντέλου, ο ηλικιωμένος άντρας βλέπει τη γυμνή και εντελώς κοιμισμένη κοπέλα. Ανήμπορος να την ξυπνήσει, αρχίζει να εξερευνά το κορμί της σπιθαμή προς σπιθαμή, ώσπου συμβαίνει αυτό που είναι να συμβεί.

Παροξηγούμενο από την κριτική, το τελευταίο μυθιστό-

ρημα του Γκαρσία Μάρκες περιέχει πολύτιμους στοχασμούς γύρω από κομβικά ζητήματα του έργου του, όπως ο ρόλος της μνήμης στην κατασκευή της ταυτότητας, ο κυκλικός χαρακτήρας του χρόνου και η πάντα περίπλοκη σχέση ανάμεσα στην αγάπη και το σεξ. Σ' ό,τι αφορά τη διαμόρφωση της ταυτότητας, αρκεί να σημειωθεί πως ο συγγραφέας καταφεύγει σ' ένα κλασικό τέχνασμα: στα μπορντέλα συνηθίζεται τόσο οι πελάτες όσο και οι ιερόδουλες να μη χρησιμοποιούν τα πραγματικά τους ονόματα, με αποτέλεσμα να κυριαρχεί συχνά μέσα στους οίκους ανοχής ένα κλίμα πλησιέστερο σε μπαλ μασκέ παρά σε απροκάλυπτο όργιο. Κάτι παρόμοιο δημιουργεί ο don Γκαμπριέλ, εμποδίζοντάς μας να μάθουμε τα ονόματα των πρωταγωνιστών αυτών των σελίδων. Ίσως να προσπαθεί μ' αυτόν τον τρόπο να μας κάνει να δούμε μια από τις πιο επώδυνες αλήθειες του έργου: δεν έχει σημασία πόσο πιστεύουμε ότι γνωρίζουμε τον άλλον, πάντα θα απομένουν γκρίζες ζώνες στον νοερό χάρτη που κατασκευάζουμε για το αγαπημένο πρόσωπο.

Όσο για το ζήτημα της πορνείας, το πλησιέστερο προηγούμενο είναι η πρωταγωνίστρια ενός διηγήματος που εκδόθηκε από τον Κολομβιανό το 1972. Πρόκειται για την Ερέντιρα, ένα αγνό κοριτσάκι που εξέδιδε η γιαγιά του. Η σχέση ανάμεσα στις δυο τους είναι υπαρκτή, όχι μονάχα επειδή εκείνη κι η Ντελγαδίνα έχουν την ίδια ηλικία –δεκατεσσάρων–, αλλά κι επειδή και στις δυο περιπτώσεις η παρθενία τους πωλείται σ' έναν ηλικιωμένο άντρα. Επιπλέον, έχουν κι οι δυο την ικανότητα να εξακολουθούν να ζουν και μέσα στον ύπνο τους, ενώ κοιμούνται δηλαδή έχουν συνείδηση αυτού που συμβαίνει γύρω τους. Σ' αυτό

το σημείο, θα πρέπει να κάνουμε μια διευκρίνιση: οι πουτάνες στις οποίες αναφέρεται ο τίτλος δεν είναι λυπημένες με την έννοια της *μελαγχολίας* αλλά της δυστυχίας. Δεν υπάρχει νοσταλγία σ' αυτά τα επινοημένα απομνημονεύματα, αλλά μονάχα πικρία. Η μεγαλύτερη τραγωδία δε χτυπά εκείνες παρά τον ηλικιωμένο άντρα, που για δεκαετίες υπήρξε τακτικός πελάτης τους: όταν ανακαλύπτει, ίσως πολύ αργά, πως βρίσκεται ένα βήμα πριν από τον θάνατο δίχως να έχει δοκιμάσει το θαύμα του σεξ από έρωτα, η ανάμνησή τους γίνεται στυφή στη μνήμη του.

Στο έργο του Γκαρσία Μάρκες είναι πιθανόν να εντοπίζονται ακόμη παλιότερα προηγούμενα αυτής της ιστορίας χαμαιτυπείου. Κρίνεται λοιπόν αναγκαίο να πάμε στο 1950, χρονιά που ο Γκαμπριέλ ήταν ένας εικοσάχρονος αρθρογράφος και μετά βίας κατόρθωνε να δημοσιεύσει κάποιο διήγημα στα ένθετα των εφημερίδων της Κολομβίας. Ένα απ' αυτά τα διηγήματα έχει τον τίτλο «Η νύχτα των πετροτριλίδων». Στο διήγημα τα πουλιά βγάζουν τα μάτια τριών πελατών ενός μπορντέλου, με αποτέλεσμα εκείνοι να περιπλανιούνται τυφλοί στο σπίτι ψάχνοντας την έξοδο. Οι παρακάτω οι γραμμές του διηγήματος, που εκτείνεται σε δυο σελίδες μονάχα, το φανερώνουν:

«Γυναίκα είναι», είπαμε.

*Ο άλλος, εκείνος που είχε πει για τα μπαούλα, είπε:
«Νομίζω πως κοιμάται».*

Το σώμα τραντάχτηκε κάτω από το άγγιγμα των χειρών μας, κλονίστηκε, το νιώσαμε να ξεγλιστροάει, όχι όμως σαν να μας ξέφευγε, αλλά σαν να είχε πάψει να υπάρχει.

Στα απομνημονεύματά του ο Γκαρσία Μάρκες βεβαιώνει πως συνέλαβε την ιδέα γι' αυτό το διήγημα τη νύχτα της 27ης Ιουλίου του 1950, ενώ γλεντούσε με τους φίλους του σ' ένα μπορντέλο της Μπαρραγκίγια, γνωστό ως το σπίτι της Νέγρας Εουφέμια. Αυτό μας πηγαίνει πίσω στο προσχέδιο του μυθιστορήματος που, με τον τίτλο *Ζω για να τη διηγούμαι*, φύλαγε στο τέλος της ζωής του μέσα στο χρηματοκιβώτιο του γραφείου του: μια προσεκτική ανάγνωση επιτρέπει να θεωρήσουμε πως η αλλαγή του τίτλου δεν οφείλεται σε λάθος. Δημοσιευμένα με μονάχα δυο χρόνια διαφορά το ένα από το άλλο, τα δυο τελευταία έργα του δον Γκαμπριέλ γεννήθηκαν με τόσο ισχυρό δεσμό μεταξύ τους, ώστε δεν είναι άστοχο να σκεφτούμε πως γράφτηκαν την ίδια περίοδο, εφόσον υπάρχουν αποσπάσματα στα οποία τα όρια μεταξύ μυθιστορήματος και απομνημονευμάτων είναι ασαφή. Γεγονός που αποδεικνύεται από το ότι και στα δυο εμφανίζονται με ονοματεπώνυμο φίλοι της εποχής που ο συγγραφέας ήταν ένας νεαρός που κέρδιζε τα προς το ζην γράφοντας σε εφημερίδες, όπως για παράδειγμα ο ζωγράφος Ορλάντο Ριβέρα –ο Φιγουρίτα– η ζωγράφος Σεσίλια Πόρας και ο συγγραφέας και δημοσιογράφος Άλβαρο Σεπέδα. Επιπλέον, παρότι στο μυθιστόρημα το όνομα της πόλης δεν αναφέρεται, εύκολα καταλαβαίνουμε πως πρόκειται για την Μπαρραγκίγια, αφού και στα δυο βιβλία συμπίπτουν όχι μονάχα τα ονόματα κάποιων συνοικιών και δρόμων, αλλά και στρατηγικά σημεία, όπως ο προαναφερθείς οίκος ανοχής της Νέγρας Εουφέμια.

Το γεγονός πως στο έργο του Γκαρσία Μάρκες τα όρια ανάμεσα στη μυθοπλασία και τα απομνημονεύματα συγ-

χέονται δεν πρέπει να μας εκπλήσσει: ήδη από το 1982, χρονιά που τιμήθηκε με το Βραβείο Νόμπελ Λογοτεχνίας, ο συγγραφέας αποκάλυψε σε μια συνέντευξη στον Όσκαρ Κογιάσος πως ετοιμάζε τα απομνημονεύματά του, μονάχα που δε θα επρόκειτο για μια κλασική αυτοβιογραφία, παρά για «τα απομνημονεύματα ενός συγγραφέα που αποκαλύπτει τον βίο του μέσα από τους χαρακτήρες της μυθοπλασίας του». Για τον ίδιο λόγο δε θα πρέπει να εκπλήσσει κανέναν πως σ' αυτό το μυθιστόρημα συμβαίνει το αντίθετο, πως δηλαδή αληθινές αναμνήσεις χρησιμοποιούνται για να στηρίξουν ψευδή απομνημονεύματα.

Ακριβώς σ' αυτό το στοιχείο –στα ψευδή απομνημονεύματα– νομίζω πως εντοπίζεται ένας ξεκάθαρος πρόδρομος αυτού του βιβλίου: σε πολλές περιπτώσεις ο Γκαρσία Μάρκες είχε πει πως έμαθε τις τεχνικές του επαγγέλματος διαβάζοντας Έρνεστ Χέμινγουεϊ. «*Δε θα μίμνημι ποιος είχε πει πως εμείς οι μυθιστοριογράφοι διαβάζουμε τα μυθιστορήματα των άλλων μόνο και μόνο για να μάθουμε πώς έχουν γραφτεί. Νομίζω πως αληθεύει. Δε συμβιβάζομαστε με τα απογυμνωμένα μυστικά στο μπροστινό μέρος της σελίδας, παρά τη γυρίζουμε και από πίσω, για να δούμε τις ραφές της*», έγραψε σ' ένα άρθρο αφιερωμένο στον Χέμινγουεϊ, στις 29 Ιουλίου του 1981. Κάτω απ' αυτό το πρίσμα, θα ήταν καλό να θυμηθούμε πως πέντε μονάχα χρόνια πριν από την έκδοση του *Οι δύστυχες που τάνες της ζωής μου*, είχε κυκλοφορήσει το *Αληθινό με το πρώτο φως*, μεταθανάτιο βιβλίο του Αμερικανού συγγραφέα, όπου εμπλέκει πραγματικές αναμνήσεις με φανταστικά γεγονότα και έχει τον υπότιτλο *Φανταστικά απομνημονεύματα*. Διαβάζοντας τα δυο βιβλία, γίνεται σαφές

πως μνήμη και φαντασία πηγαίνουν χέρι χέρι. Παρότι συνηθίζουμε να σκεφτόμαστε πως είναι η μνήμη αυτή που τρέφει τη φαντασία, συμβαίνει επίσης και το αντίθετο.

Ακόμη ένα ανάγνωσμα την επίδραση του οποίου βλέπουμε σε αυτό το βιβλίο είναι το *Σπίτι των κοιμισμένων κοριτσιών*. Ο Μάρκες χρησιμοποίησε το μυθιστόρημα του Γιασουνάρι Καβαμπάτα με τον ίδιο τρόπο που ο Μπετόβεν έκανε χρήση κάποιων μοτίβων του Μότσαρτ για να συνθέσει την 5η Συμφωνία: ως αφετηρία. Αυτό σημαίνει πως υπάρχουν σημαντικές ομοιότητες μεταξύ των δυο μυθιστορημάτων, όπως επίσης και πολλές διαφορές: Ενώ ο πρωταγωνιστής του Ιάπωνα συγγραφέα, λόγου χάρη, είναι παντρεμένος, με τρεις κόρες, τον θλιμμένο σοφό του Γκαρσία Μάρκες τον τρόμαζε πάντοτε η πιθανότητα ενός γάμου. Διαφορές θα συναντήσουμε και στο ύφος, αρχής γενομένης από τον αφηγητή: ενώ οι περιπέτειες του Εγκούτσι φτάνουν σε μας σε τρίτο πρόσωπο, ο Μάρκες αφήνει τον γηραιό λάτρη των λεξικών να μας ιστορήσει ο ίδιος τους αντίξοους έρωτές του.

Είναι ευρέως γνωστό πως η δομή του *Εκατό χρόνια μοναξιά* υπακούει σε έναν σπειροειδή χρόνο. Η Ούρσουλα, η μακροβιότερη της γενιάς των Μπουενδία, είναι εκείνη που προειδοποιεί πως στο Μακόντο ο χρόνος δεν περνά μονάχα, παρά κάνει κύκλους. Ό,τι συνέβη θα ξανασυμβεί αργά ή γρήγορα. Κάτι παρόμοιο συμβαίνει και σ' αυτό το μυθιστόρημα: όταν ο διευθυντής της εφημερίδας ζητά από τον σοφό να εκσυγχρονιστεί με το επιχείρημα πως «ο κόσμος προχωράει», εκείνος του απαντά πως ναι, πράγματι, ο κόσμος προχωράει «αλλά κάνοντας κύκλους γύρω από τον ήλιο». Βασισμένη στην εμπειρία, η λογική του

είναι αλάνθαστη: «Οι έφηβοι της γενιάς μου, απορροφημένοι από τη ζωή, είχαν λησμονήσει ψυχή τε και σώματα όνειρά τους για την επαύριο, καθώς η πραγματικότητα τους δίδαξε πως το μέλλον δεν ήταν όπως το ονειρεύονταν και ανακάλυψαν τη νοσταλγία».

Αυτή η κυκλική φύση του χρόνου γίνεται ακόμη πιο σαφής όταν συνειδητοποιούμε ένα στοιχείο που με την πρώτη ματιά θα μπορούσε να περάσει απαρατήρητο: ολόκληρη η ιστορία αυτού του μυθιστορήματος εκτυλίσσεται σε ακριβώς ένα χρόνο ζωής του πρωταγωνιστή, δηλαδή στον χρόνο που απαιτείται για μια πλήρη περιστροφή της Γης γύρω από τον ήλιο. Σ' αυτό το διάστημα δε μεταμορφώνεται μονάχα ο πρωταγωνιστής, αλλάζει και ολόκληρη η πόλη και μαζί της η νεαρή Ντελγαδίνια. Αυτή η διαρκής αλλαγή δίνει την ευκαιρία στον Κολομβιανό νομπελίστα να στοχαστεί ένα ακόμη από τα αγαπημένα του ζητήματα: τη δουλειά του δημοσιογράφου. Από την ανακαίνιση των εγκαταστάσεων της εφημερίδας ως την καθημερινή πρακτική της κρατικής λογοκρισίας, το μυθιστόρημα βρίθει αναφορών που επιτρέπουν στον Γκαρσία Μάρκες να μιλήσει με τη φωνή του σοφού ηλικιωμένου για τα δικά του βιώματά ως ρεπόρτερ.

«*Νομίζω πως σήμερα περισσότερο από ποτέ το μυθιστόρημα και το ρεπορτάζ είναι παιδιά της ίδιας μάνας*», θα γράψει ο δον Γκαμπριέλ στο *Ζω για να τη διηγούμαι*. Αυτός ο τόμος είναι γνωστό πως αποτελεί τμήμα μιας τριλογίας που δεν πρόφτασε να ολοκληρωθεί. Στη θέση της όμως ο δάσκαλος παρέδωσε στο τυπογραφείο αυτή την αριστοτεχνική νουβέλα που σκάρωσε με τις πιο άρτιες τεχνικές του επαγγέλματος. Αριστούργημα της αφηγηματι-

κής τέχνης, το *Οι δύστυχες πουτάνες της ζωής μου* είναι μια κωδικοποιημένη μαρτυρία που αφορά τους κύκλους που έζησε ο συγγραφέας για πάνω από επτά δεκαετές σ' αυτή τη γη, αλλά επιπλέον συνιστά και μια ομολογία πίστης στο σκληρό επάγγελμα του μυθιστοριογράφου. Ίσως μια φράση του θλιμμένου σοφού που πρωταγωνιστεί σε τούτη τη μυθοπλασία να ορίζει καλύτερα από κάθε άλλη τη στάση του μεγάλου δασκάλου Γκαμπριέλ Γκαρσία Μάρκες: «*το ότι η μνήμη των γερόντων χάνεται για πράγματα ανούσια αλλά πολύ σπάνια μας προδίδει για ό,τι πράγματι μας ενδιαφέρει είναι θρίαμβος της ζωής*».

Βισέντε Αλφόνσο
Πρόβο, Γιούτα, Φεβρουάριος 2019

Τη χρονιά που έγινα ενενήντα χρονών, θέλησα να μου κάνω δώρο μια νύχτα τρελού έρωτα με μια έφηβη παρθένα. Θυμήθηκα τη Ρόσα Καμπάρκας, την ιδιοκτήτρια ενός παράνομου σπιτιού, που συνήθιζε να ειδοποιεί τους καλούς της πελάτες όταν είχε διαθέσιμο κάτι καινούργιο. Ποτέ δεν υπέκυψα ούτε σ' αυτόν ούτε σε κανέναν από τους πολλούς πρόστυχους πειρασμούς της, αλλά εκείνη δεν πίστευε στην αγνότητα των αρχών μου. Ακόμα και η ηθική είναι ζήτημα χρόνου, έλεγε με μοχθηρό μειδίαμα, θα το δεις. Ήταν λίγο μικρότερη από μένα και πήγαιναν τόσα χρόνια που δεν είχα μάθει νέα της ώστε θα μπορούσε κάλλιστα να είναι πεθαμένη. Στο πρώτο χτύπημα του τηλεφώνου όμως, αναγνώρισα τη φωνή και το μπουμπούνισα χωρίς μισόλογα: «Σήμερα να!».

Αναστέναξε. Καλέ! Ο θλιμμένος μου σοφός! Εξαφανίζεται είκοσι χρόνια, μόνο και μόνο για να επιστέψει ζητώντας ούτε λίγο ούτε πολύ το αδύνατο! Ευθύς αμέσως θυμήθηκε την τέχνη της και μου πρόσφερε κάπου μισή ντουζίνα ελκυστικές επιλογές, αλλά όλες από δεύ-

τερο χέρι. Επέμεινα στην άρνησή μου, έπρεπε να είναι αμύριστο λουλούδι και για το ίδιο εκείνο βράδυ. Εκείνη με ρώτησε αλαφιασμένη: Τι είναι αυτό που θέλεις να δοκιμάσεις; Τίποτα, της απάντησα. Μου είχε πατήσει τον κάλο. Ξέρω πολύ καλά τι μπορώ και τι δεν μπορώ. Μου είπε ατάραχη πως οι σοφοί τα ξέρουν όλα, αλλά όχι τα πάντα: Οι μοναδικοί Παρθένοι που απομένουν στον κόσμο είστε εσείς του Αυγούστου. Γιατί δε μου το ζήτησες νωρίτερα; Η έμπνευση έρχεται απροειδοποίητα, της είπα. Ίσως όμως να περιμένει, είπε εκείνη, που πάντοτε έκανε πως τα ήξερε όλα καλύτερα απ' οποιοδήποτε άντρα, και μου ζήτησε δυο μέρες έστω για να ερευνήσει σε βάθος την αγορά. Εγώ της απάντησα σοβαρά πως, για μια δουλειά σαν εκείνη, στην ηλικία μου, κάθε ώρα είναι χρόνος. Τότε δε γίνεται, είπε δίχως τον παραμικρό δισταγμό, αλλά δεν πειράζει, έτσι είναι πιο συναρπαστικό, τι διάλογο, σε παίρνω σε μία ώρα.

Δε χρειάζεται να το πω γιατί κάνει μπαμ από μίλια μακριά: είμαι άσχημος, ντροπαλός και παλιομοδίτης. Ωστόσο, επειδή δεν ήθελα να είμαι έτσι με καμία δύναμη, έφτασα στο σημείο να δείχνω ακριβώς το αντίθετο. Ως τη σήμερον, που αποφάσισα να ομολογήσω στον εαυτό μου πως είμαι πραγματικά ίδια βουλήσει, ακόμη κι αν είναι μονάχα για να ξελαφρώσει η συνειδήσή μου. Άρχισα με το αδιανόητο τηλεφώνημα στη Ρόσα Καμπάρκας, διότι, τώρα που το σκέφτομαι, υπήρξε η αρχή μιας καινούργιας ζωής σε μια ηλικία που οι περισσότεροι θνητοί είναι πεθαμένοι.

Ζω σ' ένα σπίτι αποικιακού ρυθμού στο ηλιόλουστο πεζοδρόμιο του πάρκου του Σαν Νικολάς, όπου έχω πε-

ράσει όλες τις ημέρες της ζωής μου δίχως γυναίκα και πλούτη, όπου έζησαν και πέθαναν οι γονείς μου και όπου σκοπεύω να πεθάνω μόνος, στο ίδιο κρεβάτι που γεννήθηκα, μια μέρα που επιθυμώ να είναι μακρινή και ανώδυνη. Ο πατέρας μου το αγόρασε σε μια ανοιχτή δημοπρασία στα τέλη του δέκατου ένατου αιώνα, νοίκιασε τον κάτω όροφο σε μια ιταλιάνικη κοινοπραξία για να τον κάνει καταστήματα πολυτελείας και κράτησε το δεύτερο ετούτο πάτωμα για να ευτυχήσει με την κόρη ενός εκ των συνεταίρων, τη Φλορίνα ντε Διός Καργαμάντος, διακεκριμένη ερμηνεύτρια του Μότσαρτ, πολύγλωσση και οπαδό του Γκαριμπάλντι, την πιο όμορφη και ταλαντούχα γυναίκα που πέρασε ποτέ απ' την πόλη: τη μητέρα μου.

Ο χώρος του σπιτιού είναι μεγάλος και φωτεινός, με γύψινες αψίδες και πατώματα από φλωρεντινικά μωσαϊκά που θυμίζουν σκακιέρα, και τέσσερις μπαλκονόπορτες με τζαμαρία στη μακρόστενη βεράντα, όπου καθόταν η μητέρα μου τα μαρτιάτικα βράδια να τραγουδήσει ερωτικές άριες με τις Ιταλίδες εξαδέλφες της. Από κει φαίνεται το πάρκο του Σαν Νικολάς με τον καθεδρικό και το άγαλμα του Χριστόφορου Κολόμβου, και πιο πέρα τα ταβερνεία της παραποτάμιας προκυμαίας και ο απέραντος ορίζοντας του μεγάλου ποταμού Μαγκνταλένα, είκοσι λεύγες από τις εκβολές του. Το μοναδικό ψεγάδι του σπιτιού είναι που ο ήλιος πάει από παράθυρο σε παράθυρο κατά τη διάρκεια της μέρας και πρέπει να τα κλείσεις όλα για να προσπαθήσεις να κοιμηθείς το μεσημέρι στην κουφόβραση του μισοσκόταδου. Όταν έμεινα μόνος, στα τριάντα δύο μου χρόνια, μετακόμισα σ' αυτό που ήταν η κρεβατοκάμαρα των γονιών μου, άνοιξα μια πόρ-

τα που οδηγούσε στη βιβλιοθήκη κι άρχισα να βγάζω σε πλειστηριασμό όσα μου περίσσευαν για να ζήσω, που τελικά ήταν σχεδόν τα πάντα, εκτός από τα βιβλία και την πιανόλα με τους κυλίνδρους της.

Επί σαράντα χρόνια δούλευα ως συντάκτης εξωτερικού δελτίου για την εφημερίδα *El diario de la Paz*, εργασία που συνίστατο στο να ανασυντάσσω και να συμπληρώνω στην ντόπια διάλεκτο τις ειδήσεις του κόσμου που πιάναμε πετώντας στο αστρικό σύμπαν των βραχέων κυμάτων ή του κώδικα Μορς.* Σήμερα τα κουτσοκαταφέρο-

* «Ο Γκάμπο ήταν υποδιευθυντής της *Prensa Latina*, μιας κουβανικής δημοσιογραφικής αποστολής που εγκαταστάθηκε στην Μπογκοτά για να αντικρούει τις ανακριβείς πληροφορίες που μετέδιδαν τα αμερικανικά πρακτορεία για την πορεία της κουβανικής επανάστασης. Ο Πλίνιο Απουλέγιο Μεντόσα ήταν ο διευθυντής, και η αδερφή του η Κονσουέλο ήταν η γραμματέας. Εγώ, ο Ιβάν Οκάμπο ντε λα Πάβα και ο Εντουάρντο Μπάρτσα, αδερφός της Μερσέδες, της γυναίκας του Γκάμπο, ήμασταν συντάκτες εξωτερικού δελτίου και ταχυμεταφορείς του πρακτορείου. Η δουλειά του συντάκτη εξωτερικού δελτίου συνίστατο στο να καθιστά κατανοητά τα αλαμπουργνέζικα που έφταναν στα ακουστικά του χειριστή, ο οποίος έγγραφε με απίστευτη ταχύτητα σε μια παλιά Ρέμινγκτον. Στη συνέχεια η δουλειά μας ήταν να βάλουμε ημερομηνία και τίτλο στα κείμενα και να τα πάμε στις μεγάλες εφημερίδες της πρωτεύουσας. Τον δικό μας τον έλεγαν κύριο Νόρσα, δούλευε ατελείωτες ώρες καθισμένος μπροστά στον ραδιοφωνικό δέκτη απ' όπου λάμβανε κατευθείαν από την Αβάνα τα νέα της χώρας. Συμβιώναμε τέλεια: εκείνος ήταν ειδικός στο να γράφει ταχύτατα τον κώδικα Μορς κι εμείς στο να μαντεύουμε τι έλεγε ο γραφικός του χαρακτήρας. Έπειτα συντάσσαμε σωστά, προσθέταμε, συνδέαμε, κάναμε αντίγραφα του κειμένου και το πηγαίναμε στις εφημερίδες». Από άρθρο του Jaime Lopera στο περιοδικό *La crónica del Quindío*, 11/3/2012, με τίτλο «Recuerdos de un desperdicio».

νω με τη σύνταξη από εκείνο το επάγγελμα που έχει πια εκλείψει· ακόμη πιο δύσκολα τα βγάζω πέρα μ' εκείνη του δασκάλου ισπανικής και λατινικής γραμματικής, σχεδόν καθόλου με την κυριακάτικη στήλη που γράφω αδιάλειπτα εδώ και περισσότερο από μισό αιώνα και καθόλου με τα σημειώματα μουσικού και θεατρικού περιεχομένου που δημοσιεύονται χαριστικά μετά από τις συχνές πυκνές παραστάσεις αξιόλογων ερμηνευτών. Δεν έκανα ποτέ τίποτ' άλλο εκτός από το να γράφω, αλλά δεν έχω ούτε την κλίση ούτε τις αρετές του αφηγητή, αγνού παντελώς τους κανόνες της δραματικής σύνθεσης, κι αν έβαλα πλώρη για τούτο το εγχείρημα, είναι επειδή το φως όσων τόσο πολύ έχω διαβάσει στη ζωή μου φέγγει τη ρότα μου. Για να το πω με ωμό ρομαντισμό, είμαι ο τελευταίος του είδους μου, δίχως αρετές και λάμψη, που δε θα άφηνε καμιά κληρονομιά στους επιγόνους αν δεν υπήρχαν τα γεγονότα στα οποία προτίθεμαι ν' αναφερθώ, όπως μπορώ, σ' αυτά τα απομνημονεύματα του μεγάλου μου έρωτα.

Την ημέρα των ενενηκοστών μου γενεθλίων το θυμήθηκα, όπως πάντα, στις πέντε το πρωί. Η μοναδική μου υποχρέωση, Παρασκευή γαρ, ήταν να γράψω το ενυπόγραφο σημείωμα που δημοσιεύεται τις Κυριακές στην *El diario de la paz*. Τα πρωινά συμπτώματα ήταν ιδανικά για να μην είμαι ευτυχής: με πονούσαν τα κόκαλά μου από τα ξημερώματα, έτσουζε ο κώλος μου κι ακούγονταν κεραυνοί θύελλας ύστερα από τρίμηνη ξηρασία. Μπανιαρίστηκα καθώς γινόταν ο καφές, ήπια μια κούπα που γλύκανα με μέλι και συνόδευσα με δυο πίτες ταπίοκας κι έβαλα τη φόρμα που φοράω μέσα στο σπίτι.

Το θέμα του σημειώματος εκείνης της ημέρας, πώς θα

μπορούσε να είναι κάτι διαφορετικό άλλωστε, ήταν τα ενενήντα μου χρόνια. Ποτέ δε σκέφτηκα την ηλικία σαν τις σταγόνες του νερού που στάζουν από το ταβάνι θυμίζοντας σε κάποιον πόση ζωή τού απομένει. Από μωρό άκουγα να λένε πως όταν κάποιος πεθαίνει οι ψείρες που γεννοβολάνε στην κόμη του το σκάνε έντρομες πάνω στα μαξιλάρια και ρεξιλεύεται η οικογένεια. Αυτό μου έγινε τέτοιο μάθημα, ώστε αφέθηκα να με κουρέψουν γουλί για να πάω στο σχολείο και τα ελάχιστα τσουλούφια που μου απομένουν τα λούζω ακόμη με Το Σαπούνι του Ευγνώμονος Σκύλου.* Πάει να πει, λέω στον εαυτό μου τώρα, πως από πολύ μικρός είχα πιο ξεκάθαρη την έννοια της δημοσίας αιδούς από κείνη του θανάτου.

Μήνες πριν, είχα προβλέψει πως το επετειακό σημείωμά μου δε θα ήταν ο συνήθης θρήνος για τα φευγάτα χρόνια, αλλά εντελώς το αντίθετο: ένας ύμνος των γηρατειών. Άρχισα να αναρωτιέμαι πότε απέκτησα συνείδηση του ότι ήμουν γέρος και νομίζω πως ήταν πολύ λίγο μετά από κείνη την ημέρα. Στα σαράντα δύο μου χρόνια, είχα πάει στον γιατρό με έναν πόνο στην πλάτη που δε μ' άφηνε να ανασάνω. Εκείνος δεν έδωσε σημασία: Αυτός ο πόνος είναι φυσιολογικός για την ηλικία σας, μου είπε.

«Σ' αυτή την περίπτωση», του είπα εγώ, «αυτό που δεν είναι φυσιολογικό είναι η ηλικία μου».

Ο γιατρός μου χαμογέλασε συμπονετικά. Βλέπω πως είστε φιλόσοφος, μου είπε. Ήταν η πρώτη φορά που σκέφτηκα την ηλικία μου με όρους γήρατος, αλλά δεν άργη-

* El jabón del perro agradecido: μάρακα προϊόντος για κατοικίδια, που απομακρύνει τα παράσιτα.

σα να το ξεχάσω. Συνήθισα να ξυπνάω κάθε μέρα με κάποιον διαφορετικό πόνο, που άλλαζε σημείο και μορφή όσο περνούσαν τα χρόνια. Μερικές φορές έμοιαζε σαν να με ξέσκιζε ο θάνατος με τα γαμψά του νύχια και την επόμενη μέρα γινόταν καπνός. Εκείνη την εποχή άκουσα να λένε πως το πρώτο σύμπτωμα των γηρατειών είναι ν' αρχίσεις να μοιάζεις στον πατέρα σου. Θα πρέπει να είμαι καταδικασμένος σε αιώνια νιότη, σκέφτηκα τότε, γιατί το αλογίσιο μου προφίλ δε θα μοιάσει ποτέ στο βέρο καραϊβικό του πατέρα μου, ούτε στο αυτοκρατορικό ρωμαϊκό της μητέρας μου. Η αλήθεια είναι πως οι πρώτες αλλαγές είναι τόσο αργές ώστε μόλις που τις αντιλαμβάνεσαι και εξακολουθείς να βλέπεις τον εαυτό σου εκ των ένδον όπως ήταν πάντα, αλλά οι άλλοι, οι απ' έξω, τις βλέπουν.

Στην πέμπτη δεκαετία, είχα αρχίσει να φαντάζομαι τι ήταν τα γηρατεία, όταν πρόσεξα τα πρώτα κενά μνήμης. Όργωνα το σπίτι ψάχνοντας τα γυαλιά μου ώσπου ανακάλυπτα πως τα φορούσα ή έμπαινα φορώντας τα στον ντους ή έβαζα εκείνα για το διάβασμα δίχως να βγάλω τα άλλα, της μυωπίας. Μια μέρα έφαγα δυο φορές πρωινό γιατί ξέχασα την πρώτη κι έμαθα να αναγνωρίζω το αλάφιασμα των φίλων μου όταν δεν τολμούσαν να μου πουν πως τους έλεγα την ίδια ιστορία που τους είχα πει την περασμένη βδομάδα. Ως τότε είχα στη μνήμη μου μια λίστα με γνώριμα πρόσωπα και μια άλλη με τα ονόματα του καθενός, αλλά τη στιγμή που τους χαιρετούσα δεν κατάφερα να συνδυάσω τα πρόσωπα με τα ονόματα.

Η σεξουαλική μου ηλικία δε με ανησύχησε ποτέ, γιατί οι δυνάμεις μου δεν εξαρτιόντουσαν τόσο από μένα όσο

από κείνες, κι εκείνες ξέρουν το πώς και το γιατί όταν θέλουν. Σήμερα γελάω με τα ογδοντάχρονα παλικάρια που συμβουλευόταν τον γιατρό τρομαγμένα από τέτοιες λαχτάρες, δίχως να ξέρουν πως στα ενενήντα χειροτερεύουν, αλλά δεν έχει πλέον σημασία: είναι τα ρίσκα του να είσαι ζωντανός. Αντιθέτως, το ότι η μνήμη των γερόντων χάνεται για πράγματα ανούσια αλλά πολύ σπάνια μας προδίδει για ό,τι πράγματι μας ενδιαφέρει είναι θρίαμβος της ζωής. Ο Κικέρωνας το αποσαφήνισε με μια μονοκοτυλιά: *Δεν υπάρχει γέρος που να έχει ξεχάσει πού έκρυψε τον θησαυρό του.*

Μ' αυτές τις σκέψεις και διάφορες άλλες, τελείωνε ένα προσχέδιο του σημειώματος όταν ο αυγουσιάτικος ήλιος ξεερράγη ανάμεσα στις ινδικές αμυγδαλιές του πάρκου και το ταχυδρομικό ποταμόπλοιο, που είχε καθυστερήσει μία βδομάδα εξαιτίας της ξηρασίας, μπήκε βρονχώμενο στο κανάλι του λιμανιού. Σκέφτηκα: καταφτάνουν τα ενενήντα μου χρόνια. Δε θα μάθω ποτέ γιατί, ούτε και σκοπεύω, αλλά η επίκληση εκείνης της σαρωτικής σκέψης ήταν που μ' έκανε ν' αποφασίσω να τηλεφωνήσω στη Ρόσα Καμπάγκας για να με βοηθήσει να το γιορτάσω με μια νύχτα ακολασίας. Βρισκόμουν εδώ και χρόνια σε απόλυτη ειρήνη με το σώμα μου, αφοσιωμένος στο ξαναδιάβασμα των κλασικών μου με τυχαία σειρά και στις ιδιωτικές μου ακροάσεις σοβαρής μουσικής, αλλά η επιθυμία εκείνης της ημέρας υπήρξε τόσο πιεστική που μου φάνηκε μήνυμα Κυρίου. Μετά το τηλεφώνημα δεν μπόρεσα να συνεχίσω το γραψίμο. Κρέμασα την αιώρα σε μια γωνιά της βιβλιοθήκης που δεν τη βλέπει ο ήλιος τα πρωινά και ξάπλωσα μ' ένα σφιξιμο στο στήθος από την αγωνία της αναμονής.

Υπήρξα καλομαθημένο παιδί, με μια μαμά με πολλά χαρίσματα, που έσβησε από τη φθίση στα πενήντα της χρόνια, κι έναν πατέρα τυπολάτρη, που δεν του έβρισκες ποτέ λάθος και που ξύπνησε νεκρός στο χηρεμένο του κρεβάτι την ημέρα που υπογράφηκε η συνθήκη της Νεερλάνδια, η οποία έβαλε τέλος στον Πόλεμο των Χιλίων Ημερών και σε τόσους εμφυλίους πολέμους του περασμένου αιώνα. Η ειρήνη άλλαξε την πόλη με έναν τρόπο απρόβλεπτο κι ανεπιθύμητο. Πλήθος ελευθεριών γυναικών γέμισαν έως παροξυσμού τα παλιά μπαρ της Μεγάλης Οδού, που αργότερα έγινε η νησίδα Αμπέγιο και τώρα είναι η λεωφόρος Κολόμβου*, σ' αυτή την πόλη της ψυχής μου που τόσο έχουν εκτιμήσει ντόπιοι και ξένοι εξαιτίας του καλού χαρακτήρα των ανθρώπων της και της διαύγειας του φωτός της.

Ποτέ δεν κοιμήθηκα με γυναίκα δίχως να την πληρώσω, και τις λίγες που δεν ήταν του επαγγέλματος τις έπεισα με τη λογική ή με το ζόρι να πάρουν τα χρήματα, ακόμη κι αν επρόκειτο να τα πετάξουν στα σκουπίδια. Στα είκοσί μου άρχισα να κρατάω τεφτέρι με τα ονόματα, την ηλικία, το σημείο και μια σύντομη υπενθύμιση των συνθηκών και του τρόπου. Ως τα πενήντα μου οι γυναίκες με τις οποίες είχα πάει τουλάχιστον μία φορά ήταν πεντακάσιες δεκατέσσερις. Παράτησα τη λίστα όταν πλέον το σώμα δεν τράβαγε για τόσες και μπορούσα να κρατάω λογαριασμό χωρίς χαρτί. Είχα τη δική μου ηθική. Ποτέ δεν πήρα μέρος σε ομαδικές κραιπάλες, ούτε σπίτωσα καμιά τους, ούτε το

* Πρόκειται για τη λεωφόρο Μπολίβαρ, στην πόλη Μπαρραγκία. Ονομαζόταν λεωφόρος Κολόμβου από το 1910 ως το 1937.

έκανα βούκινο, ούτε διηγήθηκα περιπέτειες του κορμιού ή της ψυχής, αφού από νεαρός είχα καταλάβει ότι αυτά τα πράγματα δε μένουν ατιμώρητα.

Η μοναδική παράξενη σχέση ήταν εκείνη που διατήρησα επί χρόνια με την πιστή Νταμιάνα. Ήταν σχεδόν κοριτσάκι, με ινδιάνικα χαρακτηριστικά, ρωμαλέα και ορεσίβια, με κουβέντες σύντομες και κοφτές, που κυκλοφορούσε ξυπόλυτη για να μη με ενοχλεί όταν έγγραφα. Θυμάμαι ότι διάβαζα το *Πορτρέτο σφριγώσης Ανδaluσιανής** στην αίθρα του διαδρόμου και την είδα τυχαία σκυμμένη στο πλυσταριό, με μια φούστα τόσο κοντή που άφηνε να φανούν οι τροφαντές της γάμπες. Κυριευμένος από έναν ακατανίκητο πυρετό, της σήκωσα τη φούστα, της κατέβασα το βρακί ως τα γόνατα και την εμβόλισα από πίσω. Αχ, κύριε, είτε εκείνη μ' ένα πένθιμο βογκητό, από εκεί βγαίνουν, δεν μπαίνουν. Βαθύς σεισμός τής τάραξε το κορμί, αλλά κρατήθηκε όρθια. Ταπεινωμένος που την είχα ταπεινώσει, θέλησα να την πληρώσω τα διπλά απ' όσο κόστιζαν οι πιο ακριβές εκείνης της εποχής, αλλά δεν καταδέχτηκε να πάρει δεκάρα και αναγκάστηκε να της αυξήσω τον μισθό συνυπολογίζοντας ένα καβάλημα τον μήνα, πάντα καθώς έπλενε τα ρούχα και πάντα ανορθόδοξα.

Σκέφτηκα κάποια στιγμή ότι εκείνα τα κρεβατώματα που κρατούσα στο κατάστιχο θα ήταν μια καλή αφε-

* Πρόκειται για το *Retrato de la Lozana Andaluza*, πικαρέσκο μυθιστόρημα του 1528, που αντλεί έμπνευση από τις περιπέτειες του συγγραφέα του (μάλλον πρόκειται για τον κληρικό Francisco Delicado) στα μπροντέλα της Ρώμης.

τηρία για να ιστορήσω τις κακοδαιμονίες του παρασρατημένου μου βίου κι ο τίτλος ήρθε ουρανοκατέβητος: *Οι δύστυχες πουτάνες της ζωής μου*. Ο δημόσιος βίος μου, αντιθέτως, στερούνταν ενδιαφέροντος: ορφανός από πατέρα και μητέρα, εργένης δίχως προοπτική, μέτριος δημοσιογράφος, τέσσερις φορές φιναλίστ στα Ανθεστήρια της Καρταχένα ντε Ίντιας και αγαπημένος των γελοιογράφων για την υποδειγματική μου ασχήμια. Σαν να λέμε: μια χαμένη ζωή, που είχε αρχίσει άσχημα από κείνο το απόγευμα που η μητέρα μου με πήγε από το χέρι στα δεκαεννιά μου χρόνια για να δει αν κατάφερα να δημοσιεύσω στην *El diario de la Paz* ένα χρονικό της σχολικής ζωής που είχα γράψει στο μάθημα της γλώσσας και της ρητορικής. Δημοσιεύτηκε την Κυριακή με ένα ελπιδοφόρο προοίμιο του διευθυντή. Είχαν περάσει χρόνια όταν έμαθα πως η μητέρα μου είχε πληρώσει και εκείνη τη δημοσίευση και τις επόμενες επτά, κι ήταν πια αργά για να νιώσω ντροπή, αφού η εβδομαδιαία μου στήλη πετούσε με τα δικά της φτερά, και επιπλέον ήμουν συντάκτης εξωτερικού δελτίου και μουσικοκριτικός.

Από τότε που πήρα το πτυχίο μου με άριστα, άρχισα να κάνω μαθήματα ισπανικών και λατινικών σε τρία δημόσια σχολεία ταυτόχρονα. Υπήρξα κακός δάσκαλος, ανεκπαίδευτος, δίχως κλίση και ανελέητος μ' εκείνα τα καημένα τα παιδιά, που έβλεπαν στο σχολείο τον πιο εύκολο τρόπο για να δραπετεύσουν από την τυραννία των γονιών τους. Το μόνο που μπόρεσα να κάνω γι' αυτά ήταν να τα υποτάξω στον τρόπο του ξύλινου χάρακα για να μάθουν τουλάχιστον από μένα το αγαπημένο μου ποίημα: *Αυτοί, Φάμπιο, αχ τι πόνος, που βλέπεις τώρα, οι έρημοι κάμποι, οι*

μαραμμένοι λόφοι, ήταν κάποτε η φημισμένη Ιταλία.* Μονάχα γέρος έμαθα, όλως τυχαίως, το παρατσούκλι που μου είχαν κολλήσει οι μαθητές μου πίσω από την πλάτη μου: ο καθηγητής Μαραμένος Λόφος.

Αυτά όλα κι όλα μού έδωσε η ζωή και δεν έκανα τίποτα για να της πάρω περισσότερα. Έτρωγα μόνος μου ανάμεσα στα μαθήματα και στις έξι το απόγευμα έφτανα στη σύνταξη της εφημερίδας για να καταδιώξω τα σήματα του αστρικού σύμπαντος. Στις έντεκα το βράδυ, όταν έκλεινε το φύλλο, άρχιζε η πραγματική μου ζωή. Κοιμόμουν στην Κινέζικη Συνοικία δυο τρεις φορές την εβδομάδα και με τόσο ποικίλη παρέα, ώστε δυο φορές με έσπεσαν πελάτη της χρονιάς. Ύστερα από το δείπνο στο κοντινό καφέ Ρώμη, διάλεγα οποιοδήποτε μπορντέλο στην τύχη κι έμπαινα κρυφά από την πίσω πόρτα. Το έκανα για το κέφι μου, αλλά κατέληξε να γίνει κομμάτι της δουλειάς μου χάρη στη λυμένη γλώσσα των σπουδαιών φαφλατάδων της πολιτικής, που σφύριζαν τα μυστικά του Κράτους στις ερωμένες της μιας βραδιάς, δίχως να σκέφτονται πως τ' αυτιά της κοινής γνώμης άκουγαν μέσα απ' τα χαρτονένια χωρίσματα. Μ' αυτόν τον τρόπο, πώς αλλιώς άλλωστε, ανακάλυψα επίσης πως απέδιδαν την αδιόρθωτη αγαμία μου σε μια νυχτερινή ροπή προς την παιδεραστία που χόρταινε με τα ορφανά παιδιά της οδού Εγκλήματος. Ευτυχώς το λησμόνησα, επειδή, μεταξύ άλλων σοβαρών λόγων, μάθαινα επίσης τα καλά που λέγονταν για μένα κι έτσι του έδωσα τη σημασία που του αναλογούσε.

* Από το ποίημα του Ισπανού λογοτέχνη Rodrigo Caro (1573-1647), *Canción a las ruinas de Itálica*.

Ποτέ δεν είχα στενούς φίλους και οι λίγοι που πλησίασαν σ' αυτό το σημείο βρίσκονται στη Νέα Υόρκη. Πάει να πει, πεθαμένοι, αφού υποθέτω πως εκεί πάνε οι περιπλανώμενες ψυχές για να μη χωνέψουν την αλήθεια της περασμένης τους ζωής. Από τη στιγμή που βγήκα στη σύνταξη, δεν κάνω και πολλά πράγματα, εκτός από το να πηγαίνω τα χαρτιά μου στην εφημερίδα τις Παρασκευές το βράδυ ή άλλες ασχολίες συγκεκριμένης φύσης: κοντσέρτα στην Καλών Τεχνών, εκθέσεις ζωγραφικής στο Κέντρο Τεχνών, του οποίου είμαι συνιδρυτής, πού και πού κάποια συνέλευση πολιτών στον Εξωραϊστικό Σύλλογο* ή κάποιο σπουδαίο γεγονός, όπως η περίοδος της Φάμπρεγας** στο θέατρο Απόλλων. Νεαρός, πήγαινα στα θερινά σινεμά, όπου μας αφινιδίαζε εξίσου μια έκλειψη σελήνης όσο και μια διπλή πνευμονία εξαιτίας κάποιας ξεστρατισμένης νεροποντής. Περισσότερο όμως από τις ταινίες, με ενδιέφεραν οι πεταλουδίτσες της νύχτας που πλάγιαζαν μαζί σου στην τιμή ενός εισιτηρίου ή σ' το έδιναν τζάμπα ή με πίστωση. Δεν είμαι τύπος του σινεμά. Η χυδαία λατρεία της Σίρλεϊ Τεμπλ ήταν η σταγόνα που ξεχείλισε το ποτήρι.

Τα μοναδικά μου ταξίδια ήταν εκείνα τα τέσσερα στα Ανθεστήρια της Καρταχένα ντε Ίντιας πριν γίνω τριάντα

* Sociedades de Mejoras Públicas: μη κερδοσκοπικές οργανώσεις, με στόχο τη φυσική, οικονομική, περιβαλλοντική, κοινωνική και πολιτιστική βελτίωση της κοινωνίας και τον καλλωπισμό και τη φροντίδα του δημόσιου χώρου. Η πρώτη ιδρύθηκε το 1899 στο Μεδεγίν, βασισμένη σε μια παρόμοια οργάνωση στην Μπογκοτά, το 1863.

** Πρόκειται για τον φημισμένο θίασο Compañía de Virginia Fábregas, της ομώνυμης Μεξικανής ντίβας (1871-1950).

ετών και μια άσχημη νύχτα σε μια βενζινάκατο, καλεσμένος της Σακραμέντο Μοντιέλ στα εγκαίνια ενός μπορντέλου της στη Σάντα Μάρτα. Όσο για τη ζωή μου στο σπίτι, είμαι λιγόφαγος και με απλά γούστα. Όταν γέρασε η Νταμιάνα, δεν ξαναμαγειρεύει στο σπίτι και το μοναδικό τακτικό φαγητό μου από τότε ήταν η τορτίγια πατάτας στο καφέ Ρώμη όταν έκλεινε η εφημερίδα.

Την παραμονή των ενενήντα ετών μου λοιπόν, έμεινα νηστικός και δεν μπόρεσα να συγκεντρωθώ στο διάβασμα, περιμένοντας νέα της Ρόσα Καμπάρκας. Έσκαγε ο τζιτζικας από τη ζέστη στις δύο η ώρα το μεσημέρι και ο ήλιος που περνούσε από το ένα ανοιχτό παράθυρο στο άλλο με ανάγκασε να αλλάξω τρεις φορές τη θέση της αιώρας. Πάντα νόμιζα πως οι μέρες κοντά στα γενέθλιά μου ήταν οι πιο ζεστές του χρόνου και είχα μάθει να το ανέχομαι, αλλά η διάθεση εκείνης της ημέρας δε βοηθούσε καθόλου. Στις τέσσερις προσπάθησα να καλμάρω με τις έξι σουίτες για τσέλο του Ιωάννη Σεβαστιανού Μπαχ, στην οριστική εκδοχή του don Πάμπλο Κασάλς. Τις θεωρώ ό,τι πιο σοφό στη μουσική, αλλά, αντί να με καλμάρουν, ως συνήθως, μ' έφεραν σε κατάσταση ολοκληρωτικής εξάντλησης. Αποκοιμήθηκα με τη δεύτερη, που μου φαίνεται λιγάκι οκνηρή, και μέσα στ' όνειρο ανακάτεψα το παράπονο του τσέλου μ' εκείνο ενός μελαγχολικού ποταμόπλοιου που έφευγε. Σχεδόν αμέσως με ξύπνησε το τηλέφωνο και η οξειδωμένη φωνή της Ρόσα Καμπάρκας με επανέφερε στη ζωή. Έχεις τύχη βουνό, μου είπε. Βρήκα ένα φιντανάκι καλύτερο απ' αυτό που ήθελες, αλλά υπάρχει ένα πρόβλημα: είναι δεν είναι δεκατεσσάρων ετών. Δε με πειράζει ν' αλλάζω πάνες, της είπα χωρατεύοντας,

χωρίς ν' αντιληφθώ τα κίνητρό της. Δεν το λέω για σένα, είπε εκείνη, αλλά εμένα ποιος θα μου πληρώσει τα τρία χρόνια φυλακή;

Κανείς δε θα τα πλήρωνε και οπωσδήποτε όχι εκείνη. Μάζευε τη σοδειά της ανάμεσα στις ανήλικες που εκδίδονταν στο μαγαζί της, τις οποίες έβγαζε στο κλαρί και έστυβε μέχρι να περάσουν στον ακόμη χειρότερο βίο της απόφοιτης πουτάνας στο ιστορικό μπορντέλο της Νέγρας Εουφέμια. Ποτέ της δεν είχε πληρώσει κάποιο πρόστιμο, γιατί η αυλή της ήταν η Αρκαδία των τοπικών Αρχών, από τον κυβερνήτη ως τον τελευταίο κηφήνα του δημαρχείου, και ήταν αδιανόητο να μη διαθέτει η αφεντικίνα τη δύναμη να παρανομήσει ανάλογα με τα καπρίτσια της. Οπότε λοιπόν οι δισταγμοί της τελευταίας στιγμής θα πρέπει να ήταν μόνο και μόνο για να επωφεληθεί από τις χάρες που τους έκανε: όσο μεγαλύτερη η ποινή τόσο πιο ακριβές. Η διαφορά τακτοποιήθηκε με δυο πέσος παραπάνω για τις υπηρεσίες και συμφωνήσαμε πως στις δέκα το βράδυ εγώ θα βρισκόμουν στο σπίτι της με προκαταβολή πέντε πέσος μετρητά. Ούτε ένα λεπτό πριν, αφού η μικρή έπρεπε να ταΐσει τα μικρά της αδερφάκια και να βοηθήσει τη μητέρα της, που την είχαν εξουθενώσει οι ρευματισμοί, να ξαπλώσει.

Απέμεναν τέσσερις ώρες. Καθώς κυλούσαν, η καρδιά μου γέμιζε μ' έναν όξινο αφρό που δυσκόλευε την αναπνοή μου. Έκανα μια άκαρπη προσπάθεια να ξεγελάσω τον χρόνο με τη διαδικασία του ντυσίματος. Τίποτα καινούργιο, βεβαίως, αφού ακόμη και η Νταμιάνα λέει πως ντύνομαι με το τελετουργικό του επισκόπου. Κόπηκα με το μπαρμπέρικο ξυράφι, χρειάστηκε να περιμένω να

δροσίσει το νερό του ντους, που είχε ξεσταθεί στις σωληνώσεις από τον ήλιο, και η απλή κίνηση να σκουπιστώ με την πετσέτα μ' έκανε να ιδρώσω ξανά. Ντύθηκα αναλόγως για τη νυχτερινή περιπέτεια: το λευκό λινό κοστούμι, το πουκάμισο με τις γαλάζιες ρίγες και τον κολλαριστό γιακά, η γραβάτα από κινέζικο μετάξι, τα μποτίνια φρεσκαρισμένα με σουπέτσι και το χρυσό ρολόι με την αλυσίδα να κρέμεται από την κουμπότρουπα του πέτου. Στο τέλος δίπλωσα προς τα μέσα τα ρεβέρ του παντελονιού για να μη φαίνεται πως είχα μαζέψει μια παλάμη.

Έχω τη φήμη σπαγγοραμμένου γιατί κανείς δεν μπορεί να φανταστεί πως είμαι τόσο φτωχός ζώντας εκεί που ζω, και η αλήθεια είναι πως μια βραδιά σαν εκείνη ξεπερνούσε κατά πολύ τις οικονομικές μου δυνατότητες. Από το κομπόδεμά μου κάτω από το κρεβάτι έβγαλα δυο πέσος για το ενοίκιο του δωματίου, τέσσερα για την ιδιοκτήτρια, τρία για τη μικρή και πέντε να μου βρίσκονται για το δείπνο μου και άλλα μικροέξοδα. Δηλαδή τα δεκατέσσερα πέσος που με πληρώνει η εφημερίδα για τα κυριακάτικα σημειώματα ενός μήνα. Τα έκρυψα σε μια κρυφή τσέπη στο ζωνάρι και αρωματίστηκα με το βαποριζατέρ του Agua de Florida της Lanman & Kemp-Barclay & Co. Τότε ένιωσα την αρπάγη του πανικού και, στην πρώτη καμπάνα των οκτώ, κατέβηκα στα τυφλά τη σκοτεινή σκάλα, ιδρώνοντας από τον φόβο μου, και βγήκα στη λαμπερή νύχτα της παραμονής των γενεθλίων μου.

Είχε δροσίσει. Αντροπαρέες εργένηδων τσακώνονταν φωνάζοντας για το ποδόσφαιρο στη λεωφόρο Κολόμβου, ανάμεσα στα σταματημένα το ένα δίπλα στο άλλο ταξί στο κέντρο της φαρδιάς νησίδας. Μια μπάντα πνευστών

έπαιξε ένα ναυαγικό βάλς κάτω από τις δέντροστοιχίες με τις ανθισμένες γλιρισίδιες.* Μια από τις φτωχές πουτανίσες που κυνηγούν τους σπουδαιούς πελάτες στην οδό των Συμβολαιογράφων μού ζήτησε το γνωστό τσιγάρο και της απάντησα το επίσης γνωστό: Σταμάτησα να καπνίζω πριν από τριάντα τρία χρόνια, δύο μήνες και δεκαεπτά ημέρες. Περνώντας μπροστά από το κοσμηματοπωλείο Ελ Αλάμπρε ντε Όρο, κοιτάχτηκα στις φωτισμένες βιτρίνες και δε με είδα όπως με ένιωθα, μα πιο γερασμένο και πιο κακοντυμένο.

Λίγο πριν από τις δέκα μπήκα σ' ένα ταξί και ζήτησα από τον οδηγό να με πάει στο Κοιμητήριο Ουνιβερσάλ για να μη μάθει πού πήγαινα στ' αλήθεια. Του φάνηκε αστείο, με κοίταξε από τον καθρέφτη και μου είπε: Με κοψοχολιάσατε, don Σοφέ, μακάρι ο Θεός να μου έδινε τη ζωντάνια σας! Κατεβήκαμε μαζί μπροστά από το κοιμητήριο, γιατί εκείνος δεν είχε ρέστα και χρειάστηκε να κάνουμε ψιλά στον Τάφο, ένα φτωχικό καπηλειό όπου κλαίνε τους νεκρούς τους οι μεθυσμένοι ξενύχτηδες. Όταν τα βρήκαμε, ο οδηγός μού είπε στα σοβαρά: Να προσέχετε, don, γιατί το σπίτι της Ρόσα Καμπάρκας δεν είναι πλέον ούτε η σκιά αυτού που ήταν κάποτε. Δεν μπόρεσα παρά να τον ευχαριστήσω, πεπεισμένος, όπως όλος ο κόσμος, πως για τους ταξιτζήδες της λεωφόρου Κολόμβου ουδέν κρυπτόν υπό τον ήλιον.

Μπήκα σε μια φτωχογειτονιά που δεν είχε καμιά σχέση με κείνη που ήξερα στην εποχή μου. Ήταν οι ίδιοι φαρδιοί

* Πρόκειται για το τροπικό δέντρο *Gliricidia sepium*.

χωματόδρομοι που έκαιγαν από τον ήλιο, με σπίτια με ανοιχτές πόρτες, τοίχους από άτριφτες τάβλες, οροφές από φοινικόκλαρα και αυλές με γαρμπίλι. Οι άνθρωποί της όμως είχαν χάσει την ηρεμία τους. Στα περισσότερα σπίτια γίνονταν παρασκευιάτικα γλέντια και τα κλαπατσιόμπαλα αντηχούσαν στα σωθικά σου. Οποιοσδήποτε μπορούσε να μπει για πενήντα σεντάβος στο γλέντι που του άρεσε περισσότερο, αλλά μπορούσε και να μείνει επίσης για χορό τζάμπα στα πεζοδρόμια. Εγώ περπατούσα κι ήθελα ν' ανοίξει η γη να με καταπιεί απ' την ντροπή μου μέσα στο σταμπωτό λινό κοστούμι μου, αλλά κανείς δε με πρόσεξε, εκτός από έναν αποστεωμένο μιγά που λαγοκοιμόταν καθισμένος στο κατώφλι ενός σπιτιού της γειτονιάς.

«Στο καλό, γιατρέ», μου φώναξε μ' όλη του την καρδιά. «Καλό βόλι!»

Τι άλλο να έκανα παρά να τον ευχαριστήσω; Χρειάστηκε να σταθώ τρεις φορές για να ξεπιαστεί η ανάσα μου πριν φτάσω στην τελευταία ανηφόρα. Από κει είδα το τεράστιο χάλκινο φεγγάρι που ανέβαινε στον ορίζοντα και κάτι απρόοπτο κι επιτακτικό στην κοιλιά μου μ' έκανε να φοβάμαι για τη μοίρα μου, αλλά πέρασε αμέσως. Στο τέλος του δρόμου, εκεί όπου η συνοικία γινόταν δάσος οπωροφόρων, μπήκα στο μαγαζί της Ρόσα Καμπάρκας.

Σαν να ήταν άλλη. Είχε υπάρξει η πιο διακριτική πατρόνα και γι' αυτό τον λόγο η πιο γνωστή. Μια σωματώδης γυναίκα, που θέλαμε να στέψουμε αρχιπυροσβέστρια, τόσο για τη ρώμη της όσο και για την αποτελεσματικότητά με την οποία έσβηνε τις πυρκαγιές της πελατείας. Η μοναξιά όμως είχε συρρικνώσει το κορμί της, είχε κάνει το δέρμα της να σταφιδιάσει και είχε λεπτύνει τη φωνή

της με τέτοια μαεστρία που έμοιαζε γηραλέο κοριτσάκι. Ότι είχε απομείνει από το παρελθόν ήταν μονάχα η τέλεια οδοντοστοιχία, μ' ένα δόντι που είχε επενδύσει με χρυσό από καθαρή κοκεταρία. Κρατούσε αυστηρό πένθος για τον θάνατο του συζύγου μετά από πενήντα χρόνια κοινής ζωής, και το έκανε ακόμη πιο αυστηρό μ' ένα είδος μαύρου μπονέ για τον θάνατο του μοναχογιού της, που τη βοηθούσε στις μπερδεψοδουλειές της. Είχαν απομείνει ζωντανά μόνο τα διάφανα, σκληρά μάτια, κι απ' αυτά κατάλαβα πως δεν είχε αλλάξει χαρακτήρα.

Στο μαγαζί, η πλαφονιέρα με το αδύναμο φως και τα ράφια που δεν είχαν σχεδόν τίποτα προς πώληση κάθε άλλο παρά έπαιζαν σωστά τον ρόλο μιας ικανοποιητικής βιτρίνας για μια κραυγαλέα επιχείρηση που γνώριζε όλος ο κόσμος αλλά κανείς δεν παραδεχόταν την ύπαρξή της. Η Ρόσα Καμπάρκας ξαπόστελνε έναν πελάτη όταν έμπαινα στις μύτες των ποδιών μου. Δεν ξέρω αν όντως δε με γνώρισε ή αν ήταν προσποιητό για να κρατήσει τους τύπους. Κάθισα στον πάγκο αναμονής ώσπου να ξεμπερδέψει και προσπάθησα να τη θυμηθώ όπως ήταν. Πάνω από δυο φορές, όταν ήμασταν γεροί και οι δυο μας, με είχε βγάλει απ' τη δύσκολη θέση. Νομίζω πως διάβασε τη σκέψη μου, γιατί στράφηκε προς το μέρος μου και με κοίταξε από πάνω ως κάτω με ανησυχητική ένταση. Δε σε αγγίζει ο χρόνος, αναστέναξε θλιμμένα. Εγώ θέλησα να την κομπλιμεντάρω: Εσένα ναι, αλλά για καλό. Σοβαρά μιλάω, είπε εκείνη. Ως κι η μούρη του ψοφάλογου έχει αναλάβει. Θα είναι επειδή άλλαξα ταϊστρα, της είπα για να την πειραάξω. Της έφτιαξε το κέφι. Απ' όσο θυμάμαι, είχες ψωλή κωπηλάτη γαλέρας, μου είπε. Κάθεται φρό-

νιμη; Της το 'στριψα έξυπνα: Το μοναδικό που άλλαξε από τότε που έχουμε να ιδωθούμε είναι ότι καμιά φορά τσούζει ο κώλος μου. Η διάγνωσή της ήταν άμεση: Είναι που δεν τον χρησιμοποιείς. Τον έχω μονάχα γι' αυτό που τον έφτιαξε ο Θεός, της είπα, αλλά η αλήθεια είναι ότι μ' έτσουζε καιρό τώρα και πάντα όταν είχε πανσέληνο. Η Ρόσα έψαξε στο μαγικό συρτάρι της και άνοιξε ένα βαζάκι με μια πράσινη αλοιφή που μύριζε άρνικα για επάλειψη. Να πεις στη μικρή να σ' την απλώσει με το δαχτυλάκι της έτσι, είπε κουνώντας τον δείκτη της με ξετσιπωτή ευγλωττία. Της απάντησα πως, δόξα τω Θεώ, ήμουν ακόμη ικανός να τα καταφέρνω δίχως πρακτικά πασαλείμματα. Εκείνη είπε κοροϊδευτικά: Καλά, μαέστρο, μη μας σκοτώσεις κιόλας! Και τράβηξε για τη δουλειά της.

Η μικρή βρισκόταν στο δωμάτιο από τις δέκα, μου είπε. Ήταν όμορφη, καθαρή και με καλή ανατροφή, αλλά πεθαμένη από τον φόβο, γιατί μια φίλη της που το 'σκασε μ' έναν φορτοεκφορτωτή απ' την Γκάρια είχε ξαιματώσει μέσα σε δυο ώρες. Το καταλαβαίνω βέβαια, παραδέχτηκε η Ρόσα, γιατί οι άντρες από την Γκάρια έχουν τη φήμη ότι κάνουν ακόμη και τα μουλάρια να τραγουδήσουν. Και ξανάπιασε το νήμα: Η καημένη, εκτός απ' τ' άλλα, πρέπει να δουλεύει όλη μέρα ράβοντας κουμπιά σ' ένα εργοστάσιο. Εμένα δε μου φάνηκε και τόσο σκληρή δουλειά. Αυτό πιστεύουν οι άντρες, απάντησε εκείνη, αλλά είναι χειρότερο απ' το να σπας πέτρες. Επιπλέον, μου εκμυστηρεύτηκε πως είχε δώσει στη μικρή ένα βρομιούχο καταπότι με βαλεριάνα και τώρα κοιμόταν. Φοβήθηκα πως η συμπόνια ήταν άλλο ένα κόλπο για ν' ανέβει η τιμή, αλλά όχι, είπε εκείνη, ο λόγος μου είναι συμβό-

λαιο. Με ρήτρες σταθερές: το κάθε πράμα πληρώνεται ξεχωριστά, ντούκου και προκαταβολικά. Έτσι κι έγινε.

Την ακολούθησα μέσα από την αυλή, νιώθοντας τρυφερότητα για το μαραγκιασμένο της δέρμα και τη δυσκολία της να βαδίζει με τα πρησμένα της πόδια μέσα στις τραχιές βαμβακερές κάλτσες. Η πανσέληνος έφτανε στο κέντρο του ουρανού και ο κόσμος έμοιαζε βυθισμένος σε πράσινα νερά. Κοντά στο μαγαζί υπήρχε ένα σκέπαστρο από φοινικόκλαρα για τις παρελάσεις των κρατικών λειτουργών, με μπόλικα δερμάτινα σκαμνιά και κρεμασμένες αιώρες στα μαδέρια. Στο πίσω μέρος της αυλής, εκεί που άρχιζε το δάσος των οπωροφόρων, υπήρχε μια στοά με έξι πλινθόκτιστες και ασοβάτιστες κάμαρες, με υφασμάτινες σήτες για τα κουνούπια στα παράθυρα. Από τη μοναδική κατελιημμένη έβγαινε ημίφως και η Τόνια λα Νέγρα* τραγουδούσε στο ραδιόφωνο ένα τραγούδι ερωτικής απογοήτευσης. Η Ρόσα Καμπάρκας πήρε μια ανάσα: το μπολέρο είναι η ίδια η ζωή. Εγώ συμφωνούσα, αλλά ως σήμερα δεν είχα τολμήσει να το γράψω. Εκείνη έσπρωξε την πόρτα, μπήκε μια στιγμή και ξαναβγήκε. Κοιμάται ακόμη, είπε. Καλά θα έκανες να την αφήσεις να ξεκουραστεί όσο της ζητάει το κορμί της, η νύχτα σου είναι μεγαλύτερη απ' τη δικιά της. Εγώ είχα μπερδευτεί: Τι νομίζεις ότι πρέπει να κάνω; Εσύ ξέρεις, είπε εκείνη με ανάρμοστη αταραξία. Είσαι σοφός, δεν είσαι; Έκανε στροφή και μ' άφησε μόνο μου με τον τρόπο.

Δεν υπήρχε διέξοδος. Μπήκα στο δωμάτιο με την καρ-

* Antonia del Carmen Peregrino Álvarez: νέγρα Μεξικανή ηθοποιός και τραγουδίστρια.

διά μου να 'χει φύγει απ' τη θέση της κι είδα τη μικρή να κοιμάται, γυμνή κι απροστάτευτη στο μεγάλο νοικιασμένο κρεβάτι, έτσι όπως την είχε γεννήσει η μάνα της. Ξαπλωμένη στο πλάι, με το πρόσωπο προς την πόρτα, φωτιζόταν από την πλαφονιέρα μ' ένα έντονο φως που αποκάλυπτε κάθε λεπτομέρεια. Κάθισα στην άκρη του κρεβατιού κοιτώντας την και με τις πέντε μου αισθήσεις μαγεμένες. Ήταν μελαχρινή και ήρεμη. Την είχαν υποβάλει σε κάποια διαδικασία υγιεινής και καλλωπισμού που δεν είχε αφήσει άθικτο ούτε καν το τρίχωμα της ήβης. Της είχαν κατσαρώσει τα μαλλιά και της είχαν βάψει τα νύχια των χεριών και των ποδιών με φυσικό σμάλτο, αλλά το δέρμα της, στο χρώμα της μελάσας, φαινόταν τραχύ και κακοπαθημένο. Τα μπουμπουκιασμένα στήθη έμοιαζαν ακόμη αγορίστικα, αλλά μια μυστική δύναμη έτοιμη να ξεσπάσει τα γέμιζε με ορμή. Το καλύτερο στο σώμα της ήταν τα ψηλά πόδια με τον αθόρυβο βηματισμό, με τα μακριά και ευαίσθητα δάχτυλα, σαν να ήταν δεύτερα χέρια. Ήταν μούσκεμα σ' έναν φωσφορίζοντα ιδρώτα παρά τον ανεμιστήρα, και η ζέστη, καθώς προχωρούσε η νύχτα, γινόταν αφόρητη. Αδύνατον να φανταστείς πώς θα ήταν το βαμμένο με χοντρό πινέλο πρόσωπο δίχως την παχιά στρώση πούδρας ρυζιού και το ρουζ στα μάγουλα, τις ψεύτικες βλεφαρίδες, τα φρύδια και τα βλέφαρα που λες κι ήταν καπνισμένα με φούμο και τα φουσκωμένα χείλη με το σοκολατί λούστρο. Ωστόσο ούτε τα κουρέλια ούτε η αποτρίχωση κατάφεραν να κρύψουν τον χαρακτήρα της: υψωμένη μύτη, σμιχτά φρύδια, έντονα χείλη. Σκέφτηκα: ένας τρουφερός ταύρος για την αρένα.

Στις έντεκα πήγα για τα σχετικά της ρουτίνας μου στο

μπάνιο, όπου βρίσκονταν τα φτωχικά της ρούχα διπλωμένα πάνω σε μια καρτέλα με τη φροντίδα που θα το έκανε αν ήταν ακριβά: ένα φουστάνι ιταμίν με σταμπωτές πεταλούδες, μια κίτρινη κιλότα από μαδαπολάν* και κάτι ψάθινα σανδάλια. Πάνω στα ρούχα βρισκόταν ένα βραχιόλι του σωρού και μια πολύ ψιλή αλυσιδούλα με ένα μενταγιόν της Παναγίας. Στο ράφι του μπάνιου, ένα τσαντάκι μ' ένα κραγιόν, ένα κουτάκι ρουζ, ένα κλειδί και μερικά σκόρπια κέρματα. Όλα τόσο φτηνιάρικα και εκχυδαϊσμένα από τη χρήση ώστε δεν μπόρεσα να σκεφτώ κανέναν άλλον τόσο φτωχό όσο εκείνη.

Ξεντύθηκα και τοποθέτησα τα ρούχα μου όσο μπόρεσα καλύτερα στον καλόγερο για να μην κάνω ζημιά στο μετάξι του πουνκάμισου και στην τσάκιση του λινού. Κατούρησα καθιστός στη λεκάνη, που είχε καζανάκι με αλυσίδα, όπως με είχε μάθει από παιδί η Φλορίνα ντε Διός για να μην πιτσιλάω το χείλος, κι όχι να το παινευτώ, αλλά ο πίδακας του αδάμαστου πουλαριού έβγαινε ακόμη κατευθείαν και αδιάλειπτα. Πριν βγω, έριξα μια ματιά στον καθρέφτη του λαβομάνου. Το άλογο που με κοίταξε από απέναντι δεν ήταν ψόφιο παρά θλιβερό και είχε βαρβάτο προγούλι, πρησμένα βλέφαρα και τσουρομαδημένο αυτό που είχε υπάρξει κάποτε η χαίτη του μουσικού.

«Σκατά», του είπα, «τι να σου κάνω εγώ αν εσύ δε μ' αγαπάς;»

Προσπαθώντας να μην την ξυπνήσω, κάθισα γυμνός

* Βαμβακερό ύφασμα που πήρε τ' όνομά του από το ινδικό χωριό Μανταπόλαμ, όπου είχε κλωστοϋφαντουργικό εργοστάσιο η Βρετανική Εταιρεία Ανατολικών Ινδιών.

στο κρεβάτι και, καθώς η όρασή μου είχε πλέον συνηθίσει στη φενάκη του κόκκινου φωτός, την εξέτασα σπιθαμή προς σπιθαμή. Γλίστρησα τη ρώγα του δείκτη μου κατά μήκος του μουσκεμένου της αυχένα κι εκείνη αναρίγησε σύγκορμη από μέσα της, σαν το ακόρντο μιας άρπας, στράφηκε προς το μέρος μου μ' ένα γρύλισμα και με τύλιξε στην όξινη ανάσα της. Της έσφιξα τη μύτη με τον δείκτη και τον αντίχειρα και τραντάχτηκε, έκανε πέρα το κεφάλι της και μου γύρισε την πλάτη δίχως να ξυπνήσει. Προσπάθησα να της ανοίξω τα πόδια με το γόνατό μου εξαιτίας ενός αναπάντεχου πειρασμού. Στις δυο πρώτες απόπειρες, αντιστάθηκε σφίγγοντας τους μυς της. Της τραγούδησα στο αυτί: «*Το κρεβάτι της Ντελγαδίνα το τριγυρίζουν άγγελοι*».* Χαλάρωσε κάπως. Ένα θερμό ρεύμα ανέβηκε μέσα στις φλέβες μου και το νωθρό, συνταξιοδοτημένο μου πρᾶμα ξύπνησε από τον πολύχρονο ύπνο του.

Ντελγαδίνα, ψυχή μου, την παρακάλεσα με λαχτάρα. Ντελγαδίνα. Εκείνη άφησε ένα μελαγχολικό βογκητό, λευτερώθηκε από τους μηρούς μου, μου γύρισε την πλάτη και τυλίχτηκε σαν σαλιγκάρι μέσα στο καβούκι του. Το καταπότι της βαλεριάνας θα πρέπει να ήταν τόσο αποτελεσματικό για μένα όσο και για κείνη, γιατί δε συνέβη τίποτα, ούτε σ' εκείνη ούτε σε κανέναν. Αλλά δε με ένοιαζε. Αναρωτήθηκα σε τι θα ωφελούσε να την ξυπνήσω, έτσι ταπεινωμένος και θλιμμένος όπως ένιωθα και με το αίμα μου να έχει παγώσει.

Σαφείς, αμειλίχτες, σήμαναν τότε οι καμπανιές των

* «*La Delgadina*», παραδοσιακό ισπανικό ρομανσέρο, που είχε ενορχηστρώσει εκείνη την εποχή ο Μεξικανός Oscar Sánchez.

δώδεκα τα μεσάνυχτα κι άρχισε να ξημερώνει η 29η Αυγούστου, μέρα του Μαρτυρίου του Αγίου Ιωάννη του Βαπτιστή. Κάποιος έκλαιγε γοερά στον δρόμο και δεν του έδινε κανείς σημασία. Προσευχήθηκα για κείνον, λες και το είχε ανάγκη, κι επίσης για μένα, για να ευχαριστήσω για τα ωφελήματα που είχα λάβει: *Ουδείς μην ξεγελιέται, ουδείς, στη σκέψη πως πιότερο κρατούν αυτά που έρχονται απ' όσο εκείνα που 'χει δει.** Η μικρή βογκούσε στα όνειρά της και προσευχήθηκα και για κείνη: *Καθώς όλα περνούν κι όλα παρέρχονται.*** Ύστερα έκλεισα το ραδιόφωνο και το φως για να κοιμηθώ.

Ξύπνησα τα ξημερώματα χωρίς να θυμάμαι πού βρισκόμουν. Η μικρή εξακολούθουσε να κοιμάται με την πλάτη σε μένα σε εμβρυακή στάση. Είχα την αόριστη αίσθηση πως την είχα νιώσει να σηκώνεται στο σκοτάδι και πως την άκουσα να τραβάει το καζανάκι στο μπάνιο, αλλά θα μπορούσα κάλλιστα και να το έχω ονειρευτεί. Ήταν κάτι καινούργιο για μένα. Αγνοούσα τις τεχνικές της αποπλάνησης και πάντοτε διάλεγα στην τύχη τις γυναίκες της μιας βραδιάς, με γνώμονα περισσότερο την τιμή παρά τα θέληγτρα, και κάναμε έρωτες δίχως έρωτα, μισοντυμένοι τις περισσότερες φορές και πάντα στα σκοτεινά, για να μας φανταζόμαστε καλύτερους. Εκείνη τη νύχτα ανακάλυψα την απαράμιλλη ευχαρίστηση του να κοιτάξεις το σώμα μιας κοιμισμένης γυναίκας δίχως την προεμούρα της επιθυμίας και τα κωλύματα της ντροπής.

* Από το *Coplas por la muerte de su padre*, του Jorge Manrique, Ισπανού ποιητή του 13ου αιώνα.

** Ο.π.

Εκδόσεις ΨΥΧΟΓΙΟΣ

www.psichogios.gr

ISSN: 978-618-01-2896-1

ΚΩΔ. ΜΗΧ/ΣΗΣ: 19577